

SAK

TYÖTÄ

TOISTEMME

PUOLESTA

Työntekijän sosiaaliturvan ajankohtaiset

Sinikka Näätsaari, SAK

SAK

TYÖTÄ

TOISTEMME

PUOLESTA

Sosiaaliturvan uudistaminen

Tulevaisuuden sosiaaliturvan peruspilarit (Toimi2030 -hanke)

Hankkeen parlamentaarinen, laaja-alainen seurantaryhmä on linjannut peruspilarit, jotka muodostavat uudistuksen pitkän tähtäimen tavoitteet. Ne ohjaavat useamman hallituskauden kestävästä uudistustyötä:

- Sosiaaliturvan tulee vastata perustuslain mukaisesta huolen pitämisen velvoitteesta.
- Sosiaaliturvan tulee omalta osaltaan vastata ihmisten osallisuuden ja merkityksellisyyden tarpeisiin sekä tukea työllisyyttä, aktiivisuutta ja elinikäistä oppimista.
- Sosiaaliturvaan kuuluvien palveluiden ja etuuksien tulee nivoutua paremmin yhteen.
- Sosiaaliturva tukee yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien tasapainoa, joka on sopusoinnussa julkisen talouden kanssa.
- Sosiaaliturvan tulee olla nykyistä selkeämpi ja ymmärrettävämpi.

Yksinkertaistettuja aihioita perusturvan perusvalinnoista

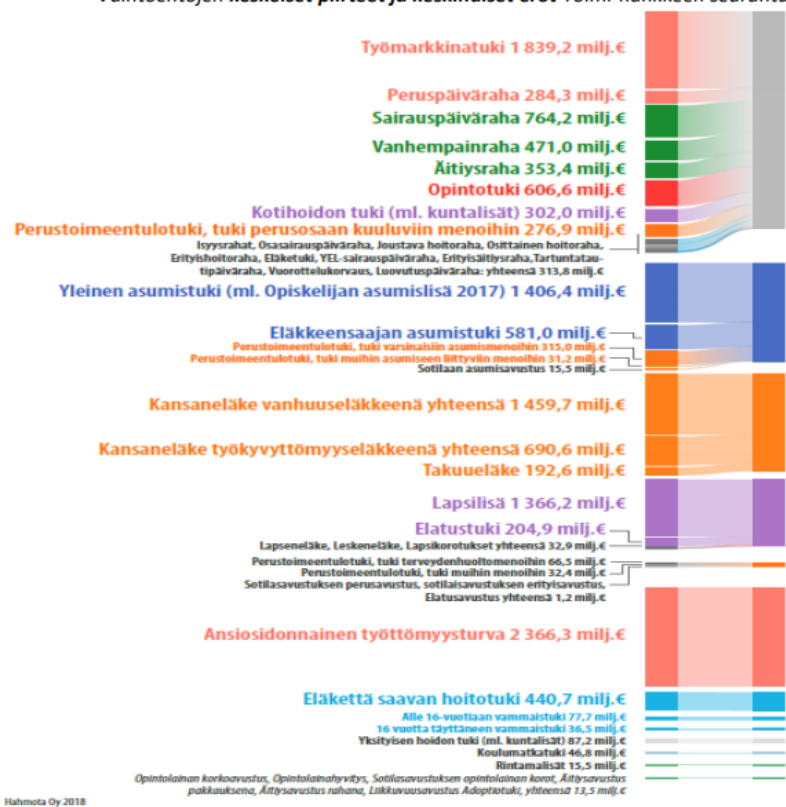
Toimi-hankkeessa on kuvattu sosiaaliturvan perusvalintoja hahmottelemalla yksinkertaistettuja aihioita tulevaisuuden sosiaaliturvan suunnista. Seurantaryhmä ei ole pyrkinyt asettamaan aihioita paremmuusjärjestykseen eikä niistä tai niiden käytettävyydestä jatkovalmistelussa ole haettu yksimielisyyttä.

	Kotitalouskohtainen, vastikkeellinen	Kotitalous- ja yksilökohtainen, vastikkeellinen	Yksilökohtainen, vastikkeeton
YLEISTÄ	<p>Tavoite Turvata perustoimeentulo tilanteissa, joissa ei ole oikeutta työ- ja vakuutusperusteiseen turvaan.</p> <p>Erityispiirteet Aihio korostaa sosiaaliturvan yksinkertaistamista ja perheen vastuuta yksilön toimeentulon turvaamisessa. Aihio kohdistaa tarveharkinnan kautta tukea pienituloisille kotitalouksille. Työnhakuun ja palveluihin osallistumalla muodostuu oikeus ylempään turvan tasoon.</p>	<p>Tavoite Uudistaa sosiaaliturva ja palvelut työhön ja osaamisen kehittämiseen vahvasti kannustavaksi.</p> <p>Erityispiirteet Aihio korostaa palveluiden ja etuuskien yhteensovittamista. Etuusjärjestelmä ja palvelut yhdessä mahdollistavat ja kannustavat osaamisen kehittämiseen, työkyvyn ylläpitämiseen sekä työhön hakeutumiseen. Osallistuminen palveluihin oikeuttaa yksilölliseen ja korkeampaan tukitasoon.</p>	<p>Tavoite Tarjota selkeä perusturva, ilman velvoitteita.</p> <p>Erityispiirteet Aihio korostaa kaikkien oikeutta yksilölliseen vastikkeettoman perusetuuteen. Palvelut eivät ole velvoittavia, mutta niillä voidaan tukea osallistumista yhteiskunnan kannalta myönteiseen toimintaan.</p>
TOIMI-ETUUS	<p><i>Toimi-etuus on työikäisille veronalainen, henkilökohtainen perusturvaetus. Etuuden saamiseen vaikuttavat aihion perusvalinnat - kuten se, otetaanko huomioon henkilökohtaiset vai perheen tulot. Perusturvan tason määrittely on osa hallituskausiaista päätöksentekoa.</i></p> <p>Ylempi taso Henkilöille, jotka edistävät työllistymistään tai kuntoutumistaan</p> <p>← Perheen tulot huomioidaan</p> <p>Perustaso ← Perheen tulot huomioidaan</p>	<p>Ylempi taso Henkilöille, jotka edistävät työllistymistään, osaamistaan tai kuntoutumistaan</p> <p>← Yksilön tulot huomioidaan</p> <p>Perustaso ← Perheen tulot huomioidaan</p>	<p>Yksi taso Kaikille myönnettävä perusturva</p> <p>← Yksilön tulot huomioidaan</p>

Miten SOSIAALITURVA 2030 vaihtoehdot muuttaisivat sosiaaliturvaa?

TOIMI

- Vaihtoehtojen keskeiset piirteet ja keskinäiset erot Toimi-hankkeen seurantar ryhmän keskusteluun 9.10.2018

Kuva on viitteellinen hahmotus etuuskien keskinäisistä suuruusluokista ja siitä, miten nykyjärjestelmän etuuksia voitaisiin koostaa laajemmiksi kokonaisuuksiksi.

Perheen roolia ja yksinkertaistamista painottava Takuuturva

Kokoo nykytuudet isommiksi kokonaisuuksiksi

- Yksinkertainen järjestelmä ei voi reagoida yksilökohtaisesti; yksilöllisyyttä lisätään palveluilla
- Lisääntyvä perheen sisäinen vastuu
- Kohdistaa tukea pienituloisille; turvaa välttämättömän

Työllistymistä ja osaamista palveluilla vahvistava sosiaaliturva

- Työllistymiseen tähdätään kaikilla osa-alueilla
- Vaikuttavaksi tunnistetut palvelut keskiöön sekä työllistymisessä että osaamisessa
- Välttämättömän turvan lisäksi palveluihin osallistumista edellyttävä täydennys
- Asumisen tukeminen: enimmäisasumismenot yhtenäistetään työssäkäyntialueittain

Osallistumiseen kannustava yksilöllinen sosiaaliturva

- Vastikkeeton matalan tason tuki (~350€), joka ei riipu tuloista; tulojen kasvaessa verotus leikkaa
- Lisäystä turvaan saa yhteiskunnallista arvonlisää tuottavasta osallistumisesta, jonka ei tarvitse olla työtä tai opiskelua
- Tuki on yksilökohtainen
- Omaehtoinen pysyttäytyminen matalan tason tuella voi kertoa syrjäytymisen riskistä; palveluja räätälöidään tälle ryhmälle houkuttavaksi (ilman velvoitteita)
- Asumisen tuki leikkautuu tulojen kasvaessa

SAK

TYÖTÄ

TOISTEMME

PUOLESTA

**SAK:n suuntaviivat
sosiaaliturvan uudistamiselle**

Palvelut tiiviimmin osaksi kokonaisuutta

- Ansio- ja syyperusteinen sosiaaliturva on hyvä pohja uudistukselle.
- Riittävä perusturvan taso takaa säällisen toimeentulon kaikille ja torjuu köyhyyttä.
- Ensisijaisten etuuksien (työttömyysturva ja asumistuki) tason pitää olla niin hyvä, ettei ihminen joudu turvautumaan pitkäaikaisesti toimeentulotukeen.
- Tärkeintä uudistuksessa on nivoa palvelut tiiviimmin osaksi kokonaisuutta, jotta ketään ei jätetä yksin.
- Hyvinvointiyhteiskunta palveluineen edellyttää työllisyyden parantamista ja työllisyysasteen nostamista nykyisestä.

Sosiaaliturva kannattaa uudistaa vaiheittain

- Uudistus on järkevää tehdä osissa ja laajalla valmistelulla.
- Sosiaaliturva kaipaa selkeyttämistä: puretaan byrokratialoukkuja mm. tulorekisteriä hyödyntämällä.
- Työttömyysturva ja työttömien palvelut on uudistettava kokonaisuutena.
- Myös perhevapaiden uudistaminen on oma hankkeensa.
- Eri etuuksien toimeenpano- ja rahoitustavat poikkeavat toisistaan, eikä näiden yhdistämisellä saada merkittävää etuja.
- Pelkkien perusturvaetuuksien yhdistäminen rikkoisi loogisen linkin perus- ja ansioturvaetuuksien välillä.
- Hyvä muistaa: sosiaaliturvan uudistamisella ei voi ratkoa kaikkia yhteiskunnan ongelmia.

Ansio- ja perusturva: keskeiset etuusjärjestelmät

SYY	Ansioetuudet (keskeisimmät)	Perusturvaetuudet
Työttömyys	<ul style="list-style-type: none">• Ansiosidonnainen työttömyyspäiväraha	<ul style="list-style-type: none">• Peruspäiväraha• Työmarkkinatuki
Lapsen syntymä ja hoito	<ul style="list-style-type: none">• Ansiosidonnainen äitiys-, isyys- ja vanhempainpäiväraha	<ul style="list-style-type: none">• Vähimmäismääräiset äitiys-, isyys- ja vanhempainpäiväraha• (Kotihoidon tuki)
Sairaus	<ul style="list-style-type: none">• Ansiosidonnainen sairauspäiväraha tai kuntoutusraha	<ul style="list-style-type: none">• Vähimmäismääräinen sairauspäiväraha tai kuntoutusraha
Työtapaturma ja ammattitauti	<ul style="list-style-type: none">• Tapaturmavakuutuksen päiväraha, tapaturmaeläke• Haittaraaha	
Työkyvyttömyys	<ul style="list-style-type: none">• Työeläkkeen työkyvyttömyyseläke tai kuntoutustuki	<ul style="list-style-type: none">• Kansaneläkkeen työkyvyttömyyseläke tai kuntoutustuki• Takuueläke
Vanhuus	<ul style="list-style-type: none">• Työeläkkeen vanhuuseläke	<ul style="list-style-type: none">• Kansaneläkkeen vanhuuseläke• Takuueläke

Työtön ansaitsee luottamuksen – SAK:n kannustava työllistymisturva

Selkeyttää ja yksinkertaistaa työttömyysturvaa

- Vain kaksi etuutta työttömyysturvassa: ansioturva ja perusturva
- Byrokratian vähentäminen tuo selkeyttä
- Työssäoloehto on kuusi kuukautta, mutta se määräytyy työajan sijaan tulojen mukaan
- Aktiivimallista on luovuttava
- Turvaa keikkatyöntekijöiden toimeentuloa
- Omavastuupäivät poistuvat työttömyyden alusta

Kannustaa ja tukee työtöntä palveluilla

- Lisää voimavaroja palveluihin
- Puhelinsoitto ei riitä, työtön on tavattava kasvotusten
- Työttömän on ilmoitauduttava työnhakijaksi ja haettava työtä
- Karenssien uudistaminen: porrastaminen ja lyhentäminen
- Työllistymisbonus kannustaa muuttamaan työn perässä

Kolme seurantatutkimusta aktiivimallista

- Seurantatutkimusta aktiivimallin vaikutuksista
 - Tekijänä VATT ja Turun yliopisto
 - Väliraportti julkaistiin toukokuussa 2019, loppuraportti lokakuussa 2019
 - TE-toimistojen asiantuntijoille tehdyn kyselyn tulosten mukaan aktiivimallia nykyisessä muodossaan ei nähdä tarkoituksenmukaisena tapana edistää työllisyyttä: työttömillä on erilaiset edellytykset ja mahdollisuudet täyttää aktiiviehto yksilöllisistä tai sosiaalisista syistä
 - Aktiivimalli leikkasi työttömyysturvaa reilulta kolmannekselta vuoden 2018 alussa työttömyysetuuksia saaneista. Erityisen usein työttömyysetuutta pienennettiin vanhimmilta työttömiltä ja lisäpäiväläisiltä
- 2 kpl selvityksiä (VATT + Kela), joissa pohditaan aktiivimallin vaikutuksia työttömyysetuuksiin
 - aktiivimalli on alentanut monen työttömyysetuuksia
- Lisäksi SAK ja Teollisuusliitto tekivät omat selvitykset syksyllä 2018. Työttömien tarinoita katsottavissa: [youtube.com/user/SAktuubi/videos](https://www.youtube.com/user/SAktuubi/videos)

Perhevapaiden uudistaminen

- Paine uudistaa perhevapaat suuri
 - Naisten työmarkkina-aseman parantaminen
 - Alentunut syntyvyys
 - Isien vähäinen vapaiden käyttö
 - Perhevapaaudistuksen 2017 epäonnistuminen
- SAK:n tavoitteet
 - Helpotetaan työn ja perheen yhteensovittamista
 - Edistetään tasavertaista vanhemmuutta
 - Erilaiset perhemuodot tasavertaisiksi
 - Lisäksi tarvitaan...
 - Asennemuutosta työelämässä ja työpaikoilla
 - Panostuksia varhaiskasvatukseen

SAK:n malli lyhyesti

Nyt

- 4,2 kk äitiysrahaa
- 2,2 kk isyysrahaa, joista 3 vkoa mahdollista pitää äidin kanssa samaan aikaan
- 6,3 kk vanhempainrahaa jaettavaksi

= **12,7 kk yhteensä**

SAK:n malli

- 5 vkoa raskausrahaa
- 12 kk vanhempainrahaa jaetaan tasan vanhempien kesken, osa päivistä siirrettävissä toiselle vanhemmalle
- 3 vkoa mahdollista pitää yhtä aikaa toisen vanhemman kanssa

= **13,2 kk yhteensä**

SAK:n malli lyhyesti

Nyt

- Kotihoidon tuki, eli hoitoraha, sisarkorotukset, hoitolisä ja kuntalisä. Tukea maksetaan, kunnes lapsi täyttää kolme vuotta.
- Joustava hoitoraha on osa-aikaista työskentelyä varten.

SAK:n malli

- 6 kk hoitorahaa jaetaan tasan vanhempien kesken. Etuus on 800 euroa kuukaudessa. Puolitettuna hoitoraha riittää yhdelle vuodelle. Hoitoraha on silloin 400 euroa kuukaudessa, eli hiukan enemmän kuin perustasoinen kotihoidon tuki.

SAK

TYÖTÄ

TOISTEMME

PUOLESTA

Eläkkeissä esillä

Keväällä päättyneiden eläketyöryhmien tilanne

- Eläkejärjestelmien erillisuus-työryhmä on luovuttanut yksimielisen esityksensä 19.2. Tavoitteena on, että yhdistämisen valmistelusta tehdään kirjaus hallitusohjelmaan. SAK:n uutinen työryhmästä löytyy osoitteesta <https://www.sak.fi/ajankohtaista/uutiset/tyoryhma-suosittelee-kunnallisen-ja-yksityisen-elakejarjestelman-yhdistamista>
- YEL-vakuutuksen kehittämistyöryhmä, STM:n uutinen 13.3. löytyy osoitteesta https://stm.fi/artikkeli/-/asset_publisher/tyoryhma-ehdottaa-muutoksia-yrittajan-tyoelaketurvaan
 - SY jätti eriävän, hallitusohjelmakirjausta odotetaan
- Hetemäen ikääntyneiden työllisyyden edistämiskeinoja selvittänyt työryhmä, raportti 11.3. löytyy osoitteesta https://api.hankeikkuna.fi/asiakirjat/d2b523c5-77e2-4709-b404-b330f71deab2/f9e4ed0a-6852-4f08-8e43-0e46ec6b50cc/JULKAISU_20190311125000.PDF
 - keskustelu asiasta jatkunee tulevallakin vaalikaudella
- Lisäpäivätyöryhmä 31.5.2019 loppuun

Vuoden 2017 eläkeuudistuksen perusteella jatkoselvittelyihin liittyviä asioita

- Perhe-eläketurvan kehittämisen- ja ajanmukaistamistarpeet
 - STM:n selvitys valmistunut 7.4.2017
- Lisäpäiväoikeuden ikärajan nosto
 - arviointi sovittu tehtäväksi 31.5.2019 loppuun mennessä

Vuoden 2017 eläkesopimukseen liittyvät asiat/perhe-eläkkeet

- Eläkesopimuksen kirjaus: Mahdollisista muutoksista perhe-eläketurvaan neuvotellaan ja päätetään selvitystyön valmistuttua. Selvitys valmistunut 7.4.2017.
- Keskeiset vaihtoehdot:
 - leskeneläkkeen määräaikaisuus
 - lapseneläkkeen ikäraja
 - työikäisen avolesken leskeneläkeoikeus, kunnes lapsi 18v.

Vuoden 2017 eläkesopimukseen liittyvät asiat/lisäpäivät

Työmarkkinoiden keskusjärjestöt arvioivat **31.5.2019 loppuun mennessä lisäpäiväoikeutta** koskevien muutosten vaikutuksia työntekijän työmarkkina-asemaan sekä erityisesti sitä, miten työurasopimuksessa (22.3.2012) sovittu 60 vuotta täyttäneiden irtisanottujen oikeus työssäoloehdon täyttävään tukityöhön ja muihin aktiivitoimiin on käytännössä toiminut. Arvioinnin perusteella päätetään vielä tarvittavista lisätoimista, joilla varmistetaan, että muutokset toimivat käytännössä tarkoitetulla tavalla. **Mikäli osapuolet toteavat, että työurasopimuksessa sovitut toimet vaikuttavat tarkoitetulla tavalla, lisäpäiväoikeuden alaikäraja nostetaan vuonna 1961 ja sen jälkeen syntyneillä yhdellä vuodella 62 vuoteen.**

Työttömyysturvan lisäpäiväoikeus

- Työtön voi työttömyysturvan enimmäisajan jälkeen jatkaa työttömyysturvan lisäpäivillä vanhuuseläkkeelle asti
- Tarkoitus on turvata ikääntyvän pitkäaikaistyöttömän toimeentulo eläkkeelle siirtymiseen saakka
- Ministeriöiden selvityksessä tarkastellaan vuoden 2017 eläkeuudistuksen ja työurasopimuksen yhteydessä sovittua
 - alaikärajan muuttamista: 1957 syntyneillä alaikäraja nousi 61 vuoteen
ja
 - heitä koskevien aktivointi- ja työttömyysturvasääntöjen kokonaisuuden toimintaa ja vaikutusta erityisesti lisäpäiväoikeuden menettäneiden toimeentuloon

Työttömyysturvan lisäpäiväoikeus

- Työtön voi saada työttömyyspäivärahaa enimmäisajan estämättä sen kalenterikuukauden loppuun saakka, jona työnhakija täyttää 65 vuotta, jos hän on syntynyt:
 1. Vuosina 1950-1954 ja täyttänyt 59 vuotta ennen työttömyysetuuden enimmäisajan päättymistä
 2. Vuosina 1955 tai 1956 ja täyttänyt 60 vuotta ennen työttömyysetuuden enimmäisajan päättymistä
 3. *Vuonna 1957 tai sen jälkeen, jos hakija on täyttänyt 61 vuotta ennen työttömyysetuuden enimmäisajan päättymistä*

Ikääntyneiden turvaverkko ei-lisäpäivä-oikeutetuille turvaa toimeentuloa

Laki työttömyysturvasta

- Kesto: 500 päivää kun työssäoloehto täyttyy 58 ikävuoden ja työssäoloaikaa 5 vuotta 20 vuoden aikana
- Taso: päiväraha perustuu edeltävään vakuutuspalkkaan mikäli henkilö täyttänyt työssäoloehdon kunnan velvoitetyössä tai työssäoloehto on täyttynyt henkilön täytettyä 60 vuotta
- Taso: palveluiden ajalta maksetaan ansiopäivärahaa enimmäisajan estämättä sekä 57-59v. että 60 vuotta täyttäneille
- Työssäoloehto kertyy täysimääräisenä, jos palkkatuettu työ järjestetty veloitteen perusteella 57-59v.; 60-vuotiaalla myös muut JTYPL palvelu kerryttää täysimääräisenä työssäoloehto

Laki julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta

- Subjekttiivinen oikeus palveluihin 57-59v. ja 60v.
- 60 v. täyttäneellä sekä palkkatuettu työ ja palvelut kerryttävät työssäoloehto
- Mikäli ensisijaisilla palveluita ei voida taata, kuntien velvoitetyö